

In 't Giesbaargs

Luc VAN SCHOORS

W

wadde ['wadə] 1. wablief. 2. wat zeg je me daar.

waggeleir ['wayələ:r] 1. iemand die onvast loopt. 2. piemel.

wak [wak] week, niet meer stevig. *De grond es wak geworren van 't vocht.*

wanne ['wanə] slonzige vrouw. *Een vaul wanne.*

wañsjelen ['wāʃəlɲ] onzeker stappen, van links naar rechts. Syn.: *zwañsjelen.*

wantjen, patantjen wiegelielidje *Wantjen, patantjen*

Wa d'ure est aa

Zeven uren om sloeëpen te goeën

warrel ['warəl] houten grendel

warrelnest ['warəlɲest] alles door elkaar gegooid. *Da bedde es nen echte warrelnest.*

warren [warn] worden. *Ajen za nie aad warren.*

warte ['wartə] wrat. *Zan vingers stoeë vùl warten.*

wasken ['waskən] wassen. *Van ons moejer moste we alle doeëgen ons uëren goe wasken.*

weeg [we:x] (de Weeg) Kinderwelzijn, nu Kind en Gezin. *Man dochter es mè heure klaan'n nor de weeg.*

weensjel ['wē:ʃəl] windsel.

weere ['we:rə] weder, weer.

weera(l) ['we:ra] alweer. *Za je weera vertrokken?*

weerbostel ['we:rɔstəl] weerbarstig haar. *Ik krauge dieë weerbostel na isj nie gekamd.*

weerbüs ['we:rɔbəs] werenbüs
['we:rɔnbəs] terugslag. *Ajen ka nie stoppen mè waerken, wacht tot astja de weerbüs za kraugen.*

weerlicht ['we:rlixt] bliksem. *Amai,*

Ne weerbostel

wa ne weerlicht, 't za go kletteren.

weerlichten ['we:rlixtɲ] bliksemen.

weinsj ['wē:ʃ] weensj ['wē:ʃ] wens. *ge moe ne meensj in zan weinsjken loeëten* 'iemand in de waan laten'.

weinsjken ['wē:ʃkən] ['wē:ʃkən] wensjen. *Ik weensjka e gelukkig joeër.*

weireld ['we:rəlt] wereld.

A kent zanne weireld 'hij houdt zich aan de gedragsregels'.

Achter za gat vergoeët de weireld 'het laat hem totaal onverschillig'.

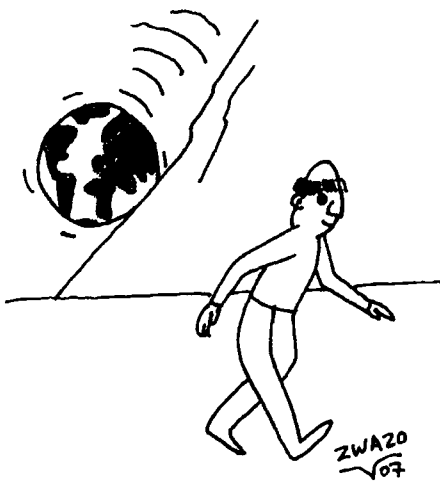
't endj de weireld doodlopend deel van de Visstraat (in Geraardsbergen)

weirewolf ['we:rəwɔlf] weerwolf.

weirewolf spelen 's nachts rondlopen ingevolge slapeloosheid.

wëbestidj ['wëbəs'titʃ] dat zal u leren

wemelgat ['we:məlyət] kind dat

Achter za gat vergoeët de weireld

moeilijk stil kan blijven zitten. syn: *wiebelkonte.*

wend [wənt] 1. wind. 2. windje (darmgas) *G'èt zeker ne wend geloeëten?*

Saluu en de kost en de wend van achter 'tot ziens en het gaat je goed'.

wendpokken ['wəntpɔkən] waterpokken.

were ['we:rə] 1. weerom, alweer. *Za je doeër were.* 2. weder. 't *Es goe were vandoeëg.*

Wad e weere, 't zo nen aän hond verlieën 'verschrikkelijk slecht weer' *Ze verstoeë mor den helft van 't sküe weere* 'ze heeft er niet veel van gesnapt'.

werekieëren ['we:rəkɪərn] terugkeren, rechtsomkeer maken.

Amme were kwampen ...

werekommen ['we:rəkɔm] terugkomen. *As ik werekomme spring ik zeker isj binnen, beloofd.*

werevennen ['we:rəvən] terugvinden. *Ik en kost het nie werevennen, 'k hè ne vaderons en ne weeskegroet gelezen ver Sint-Antuntjen, en ik hè 't were gevonnen.*

werom [wə'rɔm] waarom. *Werom? ... Derom!*

werveuren [wə'rɔ:rɲ] waarom. *Werveuren doe je dat a?*

Westflüt [wəst'flyt] West-Vlaming weten [we:tn]

Ge witj zeker were van niks? wordt gezegd tegen iemand die zich van de domme houdt.

Ik moe der niks va weten 'ik hoef daar niets van te horen'.

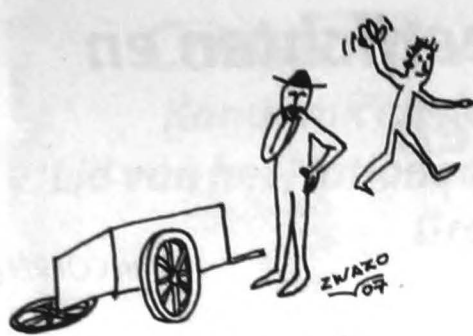
Sloeë ma duëd, 'k en weet het nie mieër 'ik kan het me echt niet meer herinneren'.

weve ['we:və] weduwe.

weveneir ['we:vəne:r] weduwnaar.

weversbloeëren ['we:vərsbluərn] weegbree.

Met dank aan: Emiel Collijns, Jan Coppens, Willy Van Der Maelen, Johny De Nie, Albert De Taeye, Paul De Backer, Leon de Couvreur, Marcel Van Der Capellen, Lucien van Den Herreweghe, Elie De Mol, Marc Van Trimpont, Herman François.

Nódien was 't er 't wiel af

wezen [we:zn] (aan)gezicht. *Ajee ne slag in za wezen gekregen.*

wiebelkonte ['wibəlkəntə] zie wemelgat.

wiejen ['wijən] (onkruid) wieden. *Ajes on 't wiejen in zanne lochtink.*

wiel [wil]

Nódien was 't er 't wiel af 'achteraf was de vriendschap voorbij'.

wieër ['wiər] 1. knoest in houten plank 2. eeltplek op de voeten.

'*k Hèt on manne wieër* 'ik ben gesnapt', syn: '*k Hèt on man kl...*

A zit op ne wieër 1. hij is op de zaagtoer. 2. hij is geweldig aan het snurken

wieëze ['wiəzə] wees.

A zit op ne wieër

Ze moeëken hier wieëzekieërs 'ze laten hier sommigen links liggen'. **Wieëzen (de Wieëzen)** basketbalclub *De Wezenvrienden* (deze club is ontstaan in het toenmalig weeshuis van Geraardsbergen en is uitgegroeid tot de populairste basketbalclub van de stad).

wieldjvank ['wiłtʃfəŋk] wildebras (jongen), **wieledroeëke** [wiłədrœəkə] wildebras (meisje).

wiel'n [wiłn] (**ne wiel'n toep**) wilderik.

wielenboef [wiłn'bu:f] (*op de wielenboef*) onaangekondigd.

Ajès zü mor op de wiellen boef hier toegekomen.

wiep [wip] 1. liggende of staande wip 2. stamp.

Ne wiep tegen a gat 'stamp, schop tegen je achterste'.

Ne wiep kraugen/kruijgen 'buiten vliegen'.

wiepskietinge ['wipskitiŋə] boogschieten naar staande of liggende wip.

wiepeka ['wi:pəkə:] schommel.

wiewoeëi ['wi:wœj] dwaas, syn: *wueiten, dwoëezekluët.*

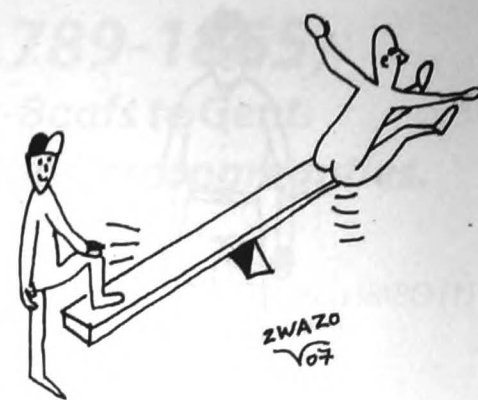
wigfoefelen ['wixfufəlɪn] weg-moffelen, verstoppen.

wigspiedereren ['wixspidərn] zich uit de voeten maken.

wuijf [wɔəf] **wauf** [wɑ:f] vrouw, wijf.

wuijvendief wauvendief overspelige man die een getrouwde vrouw tracht te verleiden.

wuijvezot/wauvezot man (jongen) die achter de vrouwen (meisjes)

Ne wiep tegen a gat

aanzit.

wuijmbezen ['wɔəmbɛ:zn] **waumbenzen** ['wɑ:mbe:zn] druiven.

wuijmen ['wɔəməɪn] **waumen** ['wɑ:məɪn] 1. ontschorste wissel, gebruikt voor het vlechten van manden. 2. biezenstengels voor het kaneren van stoelzittingen.

wuijismoeëken ['wɔəsmœəkən] **wausmoeëken** ['wɑ:smœəkən] 1. Iets op de mouw spelden. *Ge moe ma niks waus moeëken, jong.* 2. Iets proberen aan het verstand te brengen.

wuijwoeëter ['wɔəwœ:tər] **wauwoeëter** ['wɑ:wœ:tər] wijwater.

'*t Wauwoeëtervat es leeg.*

wisse ['wisə] rijshout, dunne twijg van een wilg.

wittie penis, syn: *sjankerwietjen.*

woeëien ['wœjən] waaien.

'*t heet er ner gewoeëid* 'heel dicht bij, bijna correct, op het nippertje mislukt'.

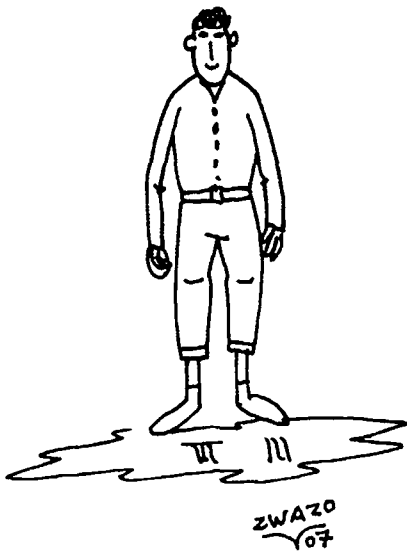
Woeël [wœl] Waal.

woeëlekop (scheldwoord).

woeër [wœər] waar. *Wè woeër* 'wel waar'. *Nie woeër* 'niet waar'. *Es't*

Verklaring van de fonetische tekens

'	klemtoon op de lettergreep	[ə]	als in <i>de</i>	[y:]	als in <i>muur</i>
:	na een klinker: lang	[ɪ]	als in <i>zitten, Fr. é</i>	[ø:]	als in <i>leunen</i>
,	onder een medeklinker: lang	[e:]	als in <i>veel</i>	[ɤə]	klinkt tussen [y] en [ø] met [ə]-naslag, Gb. <i>gruët</i> 'groot'
[ɑ]	als in <i>bad, nat</i>	[i]	als in <i>ziek</i> (korte ie)	[ɪə]	Eng. <i>beer</i> , Gb. <i>bieën</i> 'been'
[a:]	als in <i>laat</i> (scherpe aa)	[i:]	als in <i>bier</i> (lange ie)	[oə]	tussen [o] en [u] met [ə]-naslag
[ɑ:]	Gb. <i>baal, paazen</i> (doffe aa)	[ɔ]	als in <i>bos</i> (korte o)		Eng. <i>poor</i> , Gb. <i>poeër</i> 'paar'.
[ɛ]	als in <i>fles</i>	[ɔ:]	als in Fr. <i>corridor</i>	[ŋ]	als in <i>tingeling</i>
[e:]	als in Fr. <i>reine</i> , Gb. <i>keis</i> 'kaas'	[o:]	als in <i>zoon</i> (lange oo)	[ʃ]	als in <i>kruisje, Fr. charme</i>
[ɜ:]	als in Eng. <i>girl</i>	[u]	als in <i>boek</i> (korte oe)	[ʒ]	als in <i>gelei, Fr. Jean</i>
[æ]	als in Eng. <i>bad</i>	[u:]	als in <i>boer</i> (lange oe)	[x]	als in <i>lachen</i>
[ɜæ]	[ɜ]+[æ] Gb. <i>gruijze buijze</i>	[œ]	als in Fr. <i>bœuf</i> .	[ɣ]	als in <i>goed</i>
	'grijze buis' (mannenklank)		Gb. <i>düst</i> 'dorst', <i>müske</i> 'mus'		Opmerking: De <i>h</i> -klank wordt in het Geraardsbergs niet uitgesproken.
[ɑ:]	als in Eng. <i>love</i> .	[œ:]	als in Fr. <i>heure</i> , Gb. <i>guir</i> 'jullie'		
	Gb. <i>lauf</i> 'lijf' (vrouwenklank)	[y]	als in Fr. <i>vu</i> , Gb. <i>grün</i> 'groen'		

Woeëter in zanne keir

nie woeër, awè davet! 'is het niet helemaal waar wat ik kom te vertellen, dan is het ook zo'.

woeëter ['wʊətər] water.

Woeëter in zanne keir hein 'persoon met een te korte lange broek'. *Ajee woeëter in zanne keir, 't es pesjiesj Bockstoeël.*

Iemand mè woeëter in zanne keiër

Iemand op zan ieëste woeëter

pakken 'niet afwachten, onmiddellijk ingrijpen'

't Es op ma woeëter geslegen 'zeer aangeslagen wegens plotse emotie'.

woeëterkieken ['wʊətərkikən]

waterhoen (mv. **woeëterkiekisj**)

woeëterzak ['wʊətərzak]

waterachtige aardappel.

word [wɔrt] (mv. **worden**) woord.

Es dadde a leste word? Da woeëren zan leste worden.

Z'oon e word mè ieën 'ze hadden ruzie'.

Ge meugt op za word nie betraän 'je mag op zijn woord niet voortgaan'.

wruif [vrʌɪf] **wrauf** [vrʌ:f] wreef.

Dieën ieënen voetballer tardege op de wruif van zannen tegenspildjer zanne voet.

wueiten [wʌɪtn] **wauten** [wʌ:tn]

dwaas, nietsnut, syn: *tittewatjen*.

wuffel ['wʊəfəl] jeukend gezwel op de huid (insectensteek).

wuir [wøɪr] **weur** [wø:r] wij. *Wuir/weur, guir/geur en zuir/zeur* 'wij, jullie en zij'.

wulle ['wʊlə] wol. *Een wulle matrasse.*

(Wordt vervolgd)

Wijnbezen, weerlichten en wuiten

Jan COPPENS

Het dialect wordt steeds meer verdrongen en beïnvloed door de standaardtaal. Terwijl nu iedereen het over *druiven* heeft, sprak men vroeger in Geraardsbergen over *wijnbezen*. Dat *wijn* is natuurlijk 'wijn' zoals in *wijngaard*, de drank gemaakt van de druif of wijnbes. De letter *n* wordt vóór de letter *b* uitgesproken als *m*. Zo zegt men *nem bureau* en *den aambaarg*. Men noemt dit assimilatie. Dit gebeurt ook in de standaardtaal: *onbekwaam* wordt uitgesproken als *ombekwaam*. Het woord *wijnbeze* moet al heel oud zijn, want het werd al opgetekend in het Gotisch: *winabasi*. Het Gotisch is de oudste Germaanse taal waarvan we voorbeelden hebben. Dat komt door de Bijbelvertaling van de Gotische bisschop Wulfila uit de vierde eeuw. De vorm *beeze* is typisch Vlaams, *bees* is eerder Brabants, *bezie* en *bes* Nederlands. Het zijn allemaal varianten van eenzelfde Germaans woord. In de ons omringende Germaanse talen heeft dat woord echten een *-r*. In het Duits is er de *beere* zoals in *Erdbeere* en in het Engels de *berry* zoals in *strawberry*. *Bei* zoals in het Nederlands *aardbei* is geen variant van het Germaanse *bes*. Het is ontleend aan het Franse *baie* dat zich ontwikkeld heeft uit het Latijnse *bacca*.

Je zou het niet zeggen, maar *weerlicht* had eigenlijk niets met licht te maken. Het Middelnederlandse woord was *wederlijk*. Het *-lijk* uit dat woord betekende 'spel' of 'dans', zoals dat ook voorkomt in *huwelijk*. Dat woord *huwelijk* slaat eigenlijk op het trouwfeest, waar er natuurlijk gedanst wordt. *Wederlijk* betekent dus letterlijk 'het spel van het weer', met andere woorden:

'natuurverschijnsel'. Geruime tijd later werd dat *-lijk* in *wederlijk* niet meer goed begrepen. Men dacht het een spellingsfout was of een oude vorm van 'licht'. Want dat was wat ze zagen: de hemel die 's nachts verlicht werd door bliksemflitsen. Dit noemt men volksetymologie.

Van waar komt het woord *wuiten*?

De betekenis is nog door velen gekend: 'dwaas, sul, onnozelaar, kwibus'. Oorspronkelijk was het de naam van een vogelsoort. Zo vind je in Van Dale bij *wuiten*: 'meerkoet'. In sommige dialecten is het de benaming voor een 'meerkol', dat is een 'Vlaamse gaai'. Het is een grappige kraaiachtige vogel die geluiden kan nabootsen. Het Middelnederlandse woordje *weiten* heeft eveneens de betekenis 'gaai'. Omwille van zijn 'onnozele streken' kreeg deze vogel met zijn verschillende benamingen, *gaai*, *weiten* en *wuiten*, de betekenis 'kwibus, dwaas'. Daarbij komt nog een typische eigenaardigheid in het Geraardsbergs dat de *ui* en de *ei* zijn samengevallen. Dus zowel 'wuiten' als 'weiten' klinken als *wauten* (bij de vrouwen) of *wueiten* (bij de mannen).

Literatuur

- G. BAKKER, *Junior etymologisch woordenboek*, Amesterdam, 2006.
FR. DEBRABANDERE, *Oost-Vlaams en Zeeuws-Vlaams etymologisch woordenboek*, Amsterdam/Antwerpen, 2005.
M. PHILIPPA-FR. DEBRABANDERE-A. QUAK, *Etymologisch woordenboek van het Nederlands*, Amsterdam, 2003.
M. PHILLIPA, *Woorden hebben geschiedenis*, Amsterdam, 1987.
R. WILLEMYS-W. DANIËLS, *Het verhaal van het Vlaams. De geschiedenis van het Nederlands in de Zuidelijke Nederlanden*, Antwerpen, 2003.